

УДК 615.216.84:339.13

Котвіцька А. А., Пастухова О. А.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

**Аналіз асортименту лікарських засобів для лікування глаукоми,
представлених на ринку України**

РЕЗЮМЕ

У статті досліджено асортиментну структуру вітчизняного фармацевтичного ринку лікарських засобів, що застосовуються для лікування глаукоми. Встановлена кількість торгових найменувань та наявність п'яти груп протиглаукомних лікарських засобів, а саме: симпатоміметики для лікування глаукоми, парасимпатоміметики, інгібітори карбоангідрази, блокатори β -адренорецепторів і аналоги простагландинів. Встановлено також, що найчисельнішою групою є блокатори β -адренорецепторів, частка яких складає 52,4 % асортименту протиглаукомних лікарських засобів українського фармацевтичного ринку.

Визначено співвідношення лікарських засобів вітчизняного та іноземного виробництва. Так, кількість препаратів іноземного виробництва в даному сегменті ринку становить 74 % – це майже втричі більше, ніж кількість препаратів вітчизняного виробництва.

Також проведено аналіз асортименту лікарських засобів для лікування глаукоми за лікарськими формами.

Ключові слова: маркетингові дослідження, асортимент, фармацевтичний ринок України, лікарські засоби, глаукома.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За визначенням Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (ВООЗ) глаукома є важким хронічним захворюванням органу зору, що характеризується періодичним або постійним підвищенням внутрішньоочного тиску з подальшим розвитком типових дефектів поля зору, зниженням зору і атрофією зорового нерва.

На сьогоднішній день глаукома посідає одне з перших місць серед причин невиліковної сліпоти та втрати працездатності. За даними ВООЗ, 14 - 15 % сліпих всього світу втратили свій зір саме з цієї причини [3, 5, 7, 8].

Розрізняють три основні типи глаукоми: *вроджену*, *первинну* і *вторинну*. Найчастіше зустрічається *первинна* глаукома, поширеність якої значно збільшується серед осіб похилого та старечого віку. Тому в умовах збільшення середньої тривалості життя, збільшення частки осіб похилого віку серед населення, значними витратами на фармакотерапію та частою неможливістю пацієнтами похилого та старечого віку мати адекватну та доступну лікарську допомогу та доступне фармацевтичне забезпечення, глаукому можна вважати соціально-економічною проблемою сучасності [3, 4, 6].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз наукових досліджень та публікацій останніх років свідчить про стрімке зростання захворюваності на офтальмологічну патологію, зокрема на глаукому, що викликає занепокоєння спеціалістів медичної галузі в усьому світі. На сьогодні, незважаючи на проведення інтенсивних фундаментальних та клінічних досліджень з використанням методів доказової медицини, висока частота інвалідності та втрати зору внаслідок глаукоми залишається важливою проблемою у вітчизняній медичній практиці. Саме цим зумовлена необхідність в дослідженні асортименту лікарських засобів для лікування глаукоми.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Проведення маркетингових досліджень фармацевтичного ринку лікарських засобів для лікування глаукоми. Вивчення структури даної групи препаратів за АТС–класифікацією, визначення кількості торгових найменувань і лікарських форм вітчизняного й закордонного виробництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно до міжнародної АТС–класифікації, засоби для лікування глаукоми відносяться до групи **S** – «Препарати, що діють на органи чуттів» і складають підгрупу **S_{01E}** – «Протиглаукомні препарати та міотичні

засоби», до складу якої входять препарати таких підгруп: «Симпатоміметики для лікування глаукоми» (S₀₁EA), «Парасимпатоміметики» (S₀₁EB), «Інгібітори карбоангідази» (S₀₁EC), «Блокатори β-адренорецепторів» (S₀₁ED) і «Аналоги простагландинів» (S₀₁EE) [2].

Відповідно до даних Державного реєстру лікарських засобів, асортимент протиглаукомних препаратів та міотичних засобів (ППМЗ), зареєстрованих в Україні станом на 1 лютого 2014 р., нараховує 44 найменування (табл. 1).

Таблиця 1

Структура асортименту ППМЗ за АТС-класифікацією

Група ЛЗ	Абсолютна кількість, шт	Частка у загальній кількості, %
S₀₁EA – Симпатоміметики для лікування глаукоми		
S ₀₁ EA ₀₅ – Бримонідин	3	6,8
S₀₁EB – Парасимпатоміметики		
S ₀₁ EB ₀₁ – Пілокарпін	2	4,5
S ₀₁ EB ₅₁ – Пілокарпін, комбінації	2	4,5
S₀₁EC – Інгібітори карбоангідази		
S ₀₁ EC ₀₁ – Ацетазоламід	2	4,5
S ₀₁ EC ₀₃ – Дорзоламід	1	2,3
S₀₁ED – Блокатори β-адренорецепторів		
S ₀₁ ED ₀₁ – Тимолол	13	29,7
S ₀₁ ED ₀₂ – Бетаксоллол	2	4,5
S ₀₁ ED ₅₁ – Тимолол, комбінації	8	18,2
S₀₁EE – Аналоги простагландинів		
S ₀₁ EE ₀₁ – Латанопрост	8	18,2
S ₀₁ EE ₀₄ – Травопрост	1	2,3
S ₀₁ EE ₀₅ – Тафлупрост	2	4,5
ВСЬОГО:	44	100

Найбільш насиченим є сегмент препаратів групи блокаторів β -адренорецепторів, що налічує 23 торговельних марки і складає 52,4 % асортименту ППМЗ на ринку. Друге місце за кількістю препаратів, представлених на вітчизняному фармацевтичному ринку посідає група аналогів простагландинів, які складають 25 % від усього асортименту лікарських засобів (ЛЗ) для лікування глаукоми. Меншою кількістю препаратів представлені групи S_{01EB} «Парасимпатоміметики», на частку яких припадає 9 % асортименту. Найменшою мірою представлені ЛЗ груп S_{01EC} «Інгібітори карбоангідрази» та S_{01EA} «Симпатоміметики для лікування глаукоми», частка яких складає лише по 6,8 % від загального асортименту ППМЗ, представлених на фармацевтичному ринку України (рис. 1) [1, 2].

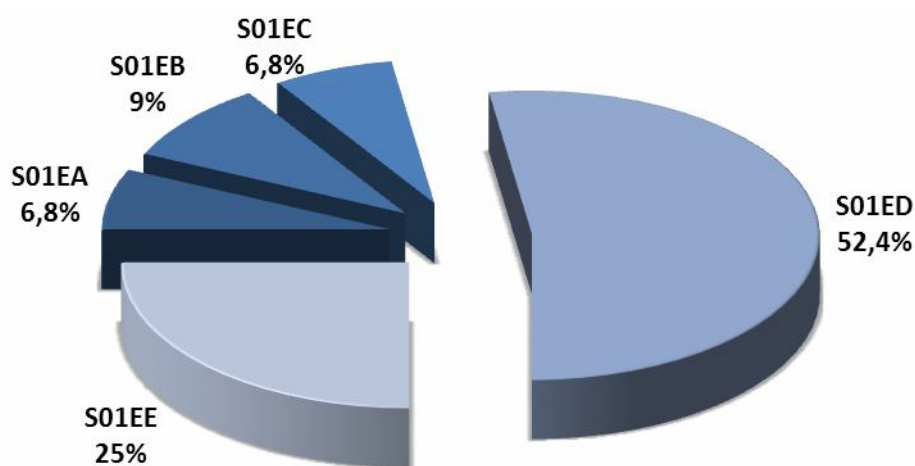

Рис. 1. Розподіл ППМЗ за фармакотерапевтичними групами.

Наступним етапом нашого дослідження стало здійснення аналізу з метою визначення країн-виробників ППМЗ. За результатами аналізу

встановлено, що на вітчизняному фармацевтичному ринку кількість фірм та запропонованих ними засобів представлені достатньо широкою географією постачальників. Так, препарати закордонного виробництва поставляються в Україну з 15 країн світу. Їх кількість в даному сегменті ринку становить 74 % – це майже втричі більше, ніж кількість препаратів вітчизняного виробництва.

Разом з тим, за кількістю протиглаукомних засобів, що виробляються в межах однієї країни, Україна посідає перше місце серед країн, які представлені на українському ринку. Встановлено, що асортимент ППМЗ вітчизняного виробництва забезпечений 5 фірмами–виробниками, серед яких позицію лідера за обсягом постачання посідає ПАТ «Фармак». Препарати, що виготовляються на ПАТ «Фармак», складають майже 55 % від загального асортименту ППМЗ вітчизняного виробництва [1].

Основними країнами-експортерами лікарських засобів для лікування глаукоми є Бельгія (15 %), Фінляндія (10 %) та Польща (7 %). Найменшу кількість асортиментних позицій на фармацевтичному ринку України представляють Сербія, Хорватія, Італія, Франція, Румунія та США, які постачають по 2 % протиглаукомних ЛЗ (рис. 2).

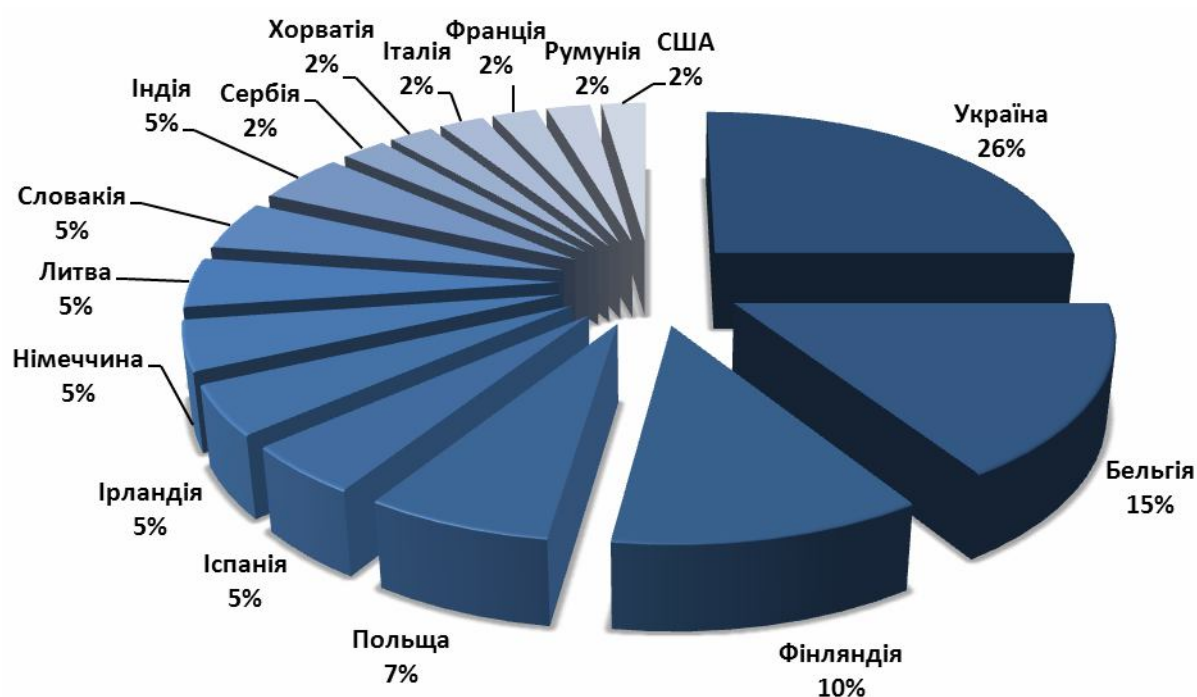

Рис. 2. Розподіл країн–виробників ППМЗ на вітчизняному фармацевтичному ринку.

Стосовно співвідношення виробників у кожній фармакотерапевтичній групі ППМЗ встановлено, що в групах *бримонідину*, *дорзоламід*, *бетаксололу*, *травопросту*, *тафлупросту* та *комбінованих засобів на основі пілокарпіну*, препарати українського виробництва на ринку не представлені. Однак, необхідно зазначити, що препарати групи *пілокарпіну* представлені виключно вітчизняними виробниками. Група *ацетазоламід* формується лише двома ЛЗ, які виготовляють «Польфарма» С.А. (Польща) та ПАТ «Київський вітамінний завод» (Україна). Лікарські засоби групи *тимололу*, *латанопросту* та *комбінованих препаратів на основі тимололу* надходять на вітчизняний ринок переважно з-за кордону, зокрема з Бельгії, Польщі, Індії, Іспанії, Ірландії та Німеччини (рис. 3).

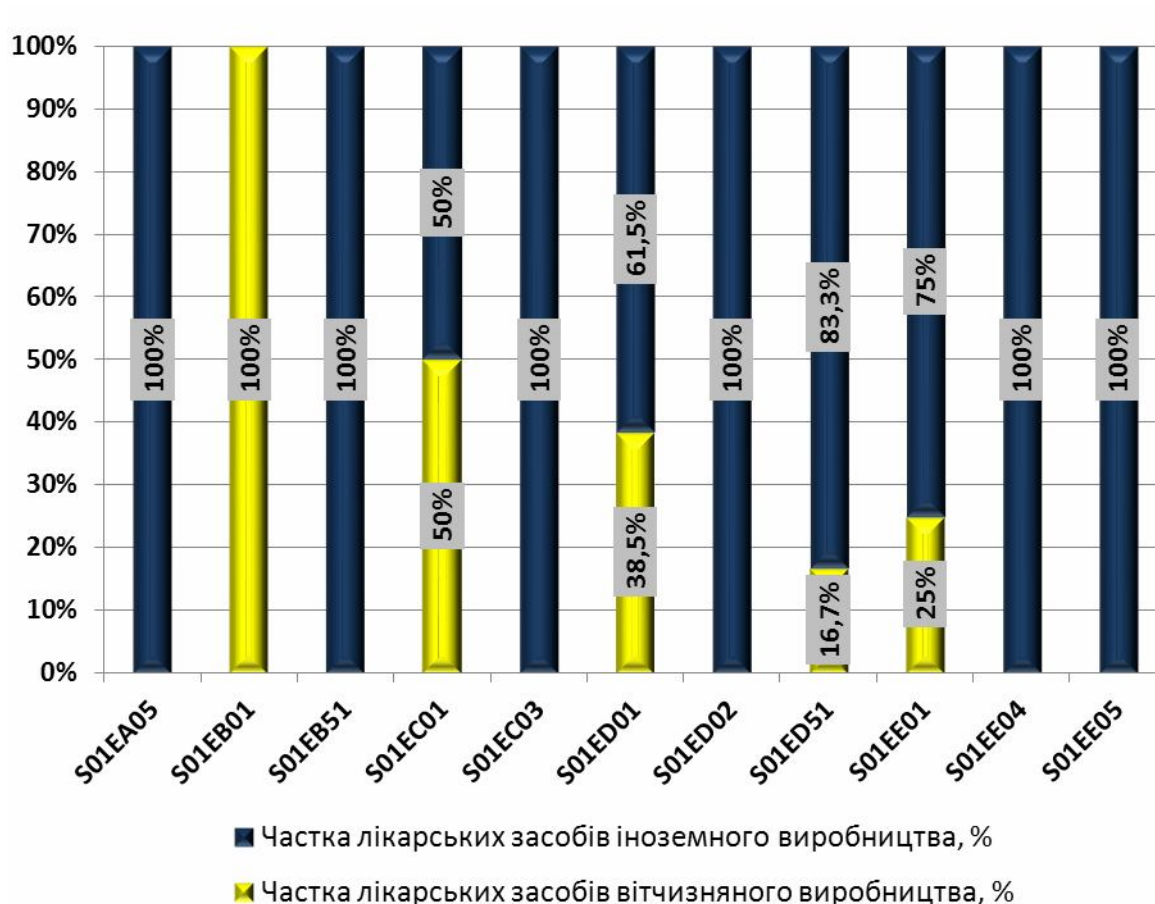

Рис. 3. Структура ринку ЛЗ вітчизняного та іноземного виробництва в межах фармакотерапевтичних груп ППМЗ.

Як свідчать результати аналізу зареєстрованих протиглаукомних ЛЗ за лікарськими формами (ЛФ), більшість досліджених препаратів представлені на ринку у вигляді очних крапель – 95 %. У вигляді таблеток на фармацевтичному ринку України представлені лише 5 % ЛФ, які є препаратами групи *ацетазоламід*, зокрема «Діакарб» та «Діуремід», виробництва польського фармацевтичного заводу «Польфарма» С.А. та українського – ПАТ «Київський вітамінний завод».

Наступним етапом нашого дослідження стало здійснення більш детального маркетингового аналізу кожної групи ППМЗ.

За результатами дослідження встановлено, що в групі блокаторів β -адренорецепторів найбільш насиченим є сегмент препаратів групи *тимололу*, який налічує 13 ЛЗ і складає майже 57 % асортименту препаратів групи β -адреноблокаторів. Протиглаукомні ЛЗ досліджуваної групи надходять на ринок з 6 країн світу, включаючи Україну. Друге місце посідає група комбінованих ЛЗ, які також мають у своєму складі тимолол (8 ЛЗ), виробництва Бельгії, Ірландії, України, Польщі та Франції. Найменшою кількістю препаратів представлена група *бетаксололу* – всього 2 ЛЗ, виробництва Бельгії та Словачії [2].

Аналіз групи β -адреноблокаторів в залежності від фірми-виробника показав, що лідерами з виготовлення очних крапель на основі *тимололу* і *бетаксололу* виявляється ПАТ «Фармак» (Україна) і «Алкон-Куврьєр» (Бельгія), які постачають на вітчизняний фармацевтичний ринок по 3 препарати і займають по 13 % ринку ЛЗ зазначеної групи. Решта закордонних виробників постачає менше 9 % препаратів від загальної кількості групи.

Група «Аналоги простагландинів» представлена на вітчизняному фармацевтичному ринку 11 ЛЗ. Найбільш насиченим є сегмент препаратів групи *латанопросту*, який складає майже 73 % асортименту препаратів досліджуваної групи. Очні краплі на основі *латанопросту* постачаються

на український ринок з 6 країн світу, зокрема з України, Бельгії, Італії, Хорватії, Литви та Польщі. Група *тафлупросту* представлена на ринку 2 ЛЗ фінського виробництва та складає 18 % асортименту препаратів групи аналогів простагландинів. І лише один препарат на основі *травопросту* виробництва «Алкон–Куврьєр» (Бельгія) зареєстрований на українському фармацевтичному ринку.

Встановлено, що протиглаукомні ЛЗ групи парасимпатоміметиків, що мають в своєму складі *пілокарпін*, випускаються ТОВ Дослідний завод «ГНЦЛС» та ПАТ «Фармак». Разом з тим, *комбіновані засоби на основі пілокарпину* постачаються на український ринок з Фінляндії.

Кількість препаратів групи «Інгібітори карбоангідрази», що зареєстровані на українському фармацевтичному ринку, незначна – лише 3 ЛЗ, виробництва Польщі, України та Румунії. Аналогічна ситуація спостерігається в групі *симпатоміметиків* (3 ЛЗ). Препарати на основі бримонідину постачаються на ринок України з США, Литви та Словачії [1,2].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

За результатами проведеного дослідження асортиментної структури лікарських засобів для лікування глаукоми встановлено, що на фармацевтичному ринку України, станом на 1 лютого 2014 р., зареєстровано 44 торгових назви, які, відповідно до міжнародної АТС–

класифікації відносяться до групи **S_{01E}** – «Протиглаукомні препарати та міотичні засоби». Виявлено, що вітчизняний ринок препаратів для лікування глаукоми сформований переважно іноземними виробниками, які забезпечують 74 % асортименту. Тому можна стверджувати, що український фармацевтичний ринок вимагає розширення асортименту препаратів вітчизняного виробництва, що надасть можливість підвищити доступність лікарських засобів для лікування глаукоми населенню країни.

Аналіз досліджуваних ЛЗ за лікарськими формами свідчить, що протиглаукомні засоби випускаються переважно в рідкій формі – краплі (95 %), таблетовані форми займають лише 5 % ринку. Наявність всього двох лікарських форм препаратів даної групи, на нашу думку, переважно зумовлена специфікою захворювання.

Встановлено, що найчисельнішою групою є блокатори β -адренорецепторів, частка яких складає 52,4 % асортименту ППМЗ українського ринку.

Враховуючи тенденції, що були визначені нами під час маркетингових досліджень фармацевтичного ринку ППМЗ, доцільним на нашу думку, є визначення рівня споживання лікарських засобів для лікування глаукоми, що надасть змогу встановити тенденції споживання ППМЗ, та зіставити обсяг спожитих ЛЗ з рівнем захворюваності на глаукому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Інформаційно-пошукова система «Державного реєстру лікарських засобів України» – Режим доступу: <http://www.drlz.kiev.ua>
2. Компендиум 2009 — лекарственные препараты / Под ред. В.Н. Коваленко, А.П. Викторова. - К.: МОРИОН, 2009. – 2270 с.
3. Котвіцька А.А. Дослідження захворюваності та поширеності хвороб ока та його придаткового апарату серед населення України старших вікових груп / А.А. Котвіцька, О.А. Пастухова // матеріали шостої наук.-практ. конф. «Фармакоекономіка в Україні: стан і перспективи розвитку», м. Харків, 22 листопада 2013 р. – Х., 2013. – С. 209-210.
4. Котвицкая А.А. Проблема старения населения в Украине и России / А.А. Котвицкая, А.А. Пастухова // Ведомости БелГУ. – 2013. – № 11 (154). – Выпуск 22/2. – С 5-9.
5. Нестеров А.П. Глаукома: основные проблемы, новые возможности / А. П. Нестеров // Вестник офтальмологии. – 2008. – № 1. – С. 3–5.
6. Тарантіно Л. Аналіз системи охорони здоров'я України - 2011 / Л. Тарантіно, С. Чанкова, Е. Прібл, Дж. Розенфелд, С. Раут Бетесда. – MD: Проект Системи охорони здоров'я 20/20, Abt Associates Inc.Abt. – 179 с.
7. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2008 рік. – К., 2009. – 360 с.

8. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2012 рік / за ред. Р.В. Богатирьової. – К., 2013. – 464 с.

Анализ ассортимента лекарственных средств для лечения глаукомы, представленных на рынке Украины

Котвицкая А. А., Пастухова А. А.

Национальный фармацевтический университет, г. Харьков, Украина

РЕЗЮМЕ

В статье исследована ассортиментная структура отечественного фармацевтического рынка лекарственных средств, применяемых для лечения глаукомы. Установлено количество торговых наименований и наличие пяти групп противоглаукомных лекарственных средств, а именно: симпатомиметики для лечения глаукомы, парасимпатомиметики, ингибиторы карбоангидразы, блокаторы β -адренорецепторов и аналоги простагландинов. Установлено также, что самой многочисленной группой являются блокаторы β -адренорецепторов, доля которых составляет 52,4% ассортимента противоглаукомных лекарственных средств украинского фармацевтического рынка.

Определено соотношение лекарственных средств отечественного и иностранного производства. Так количество препаратов иностранного производства в данном сегменте рынка составляет 74% - это почти втрое больше, чем количество препаратов отечественного производства.

Также проведен анализ ассортимента лекарственных средств для лечения глаукомы по лекарственным формам.

Ключевые слова: маркетинговые исследования, ассортимент, фармацевтический рынок Украины, лекарственные средства, глаукома.

Analysis of assortment drugs for the treatment of glaucoma, in the Ukrainian market

Kotvitska A. A., Pastukhova O. A.

The National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine

SUMMARY

The assortment structure of domestic pharmaceutical market medicines used to treat glaucoma in the article.

Set the number of trade names, and and existence of five groups of antiglaucoma drugs, namely sympathomimetics for the treatment of glaucoma, parasympathomimetics, carbonic anhydrase inhibitors, β -blockers and prostaglandin analogues. It was also found that the largest group are β -blockers,

which account for 52.4% of the assortment of antiglaucoma drugs in Ukrainian pharmaceutical market.

Determine the correlation of drugs of domestic and foreign production. So the number of foreign-made products in this market segment is 74% - almost three times more than the amount of drugs produced domestically.

Also analyzed assortment of medicinal products for the treatment of glaucoma dosage forms/

Keywords: marketing research, assortment, pharmaceutical market of Ukraine, medicines, glaucoma.